

گفت و گوی «شهروند» با متخصصی که در گرفتن رضایت ۱۵۰۰ خانواده برای اهدای عضو نقش داشته است

رکورددار جلب رضایت برای ادامه حیات

◀ **خانواده‌ها چگونه برای اهدای عضو آماده می‌شوند و چه خانواده‌هایی رضایت نمی‌دهند؟**
◀ سال گذشته تا سه هزار نفری که دچار مرگ مغزی شدند، اعضای هزار نفر، اهدا شد، یعنی با خاکسپاری دو هزار نفر باقیمانده، ۶ هزار ارگانی که می‌توانست زندگی هزاران نفر را نجات دهد، به‌زیر خاک رفت

زهرای جعفرزاده - شهروند حرف که می‌زند، دست‌هایش را در هوا تکان می‌دهد و مدام حرکت ضربان قلب و دستگاه اکسیژنی را که به‌طور مصنوعی، قلب را زنده نگه‌داشته، با دوست‌نشان می‌دهد. یک دست دستگاه اکسیژن است و دست دیگر، قلبی که روی سینه می‌تپد، امیدقبای، قدرت بیان بالایی دارد، همین هم یکی از فاکتورهایی شده تا به اسپانیا و آمریکا و... برود و درس بدهد؛ درس رضایت گرفتن از خانواده‌ها برای اهدای عضو. او نایب رئیس هیأت مدیره انجمن اهدای عضو است، پزشک عمومی است که رشته مدیریت و پرستاری و مراکز اهدای عضو را در دانشگاه علوم پزشکی پارسلون اسپانیا گذرانده و برای تکمیل دوره اش به فیلادلفیا آمریکا رفته، او حالا متخصص رضایت گرفتن از خانواده‌ها برای اهدای عضو عزیزانشان، است. و به افرادی که با خانواده‌ها داغ‌دیده برای گرفتن رضایت، ملاقات می‌کنند، آموزش می‌دهد. قبایلی، نویسنده قوانین برای آموزش مهارت‌های رضایت‌گیری است. مجموعه ۸۵ تکنیک، یاد می‌دهد افراد چگونه با خانواده‌هایی که عزیزشان مرگ مغزی شده تعامل کنند و چطور آنها را به مرحله اهدای عضو، برسانند. او در کارنامه‌ها سه‌ساله‌هاش، رضایت‌گیری از ۱۵۰۰ خانواده را ثبت کرده.

◀ **پذیرفتن مرگ کسی که قلبش هنوز می‌زند و این تصور برای خانواده‌ی اجداد می‌کند که هنوز زنده است، خیلی سخت است، چطور خانواده را برای کنار آمدن با این مسأله آماده می‌کنند؟**

مادر پزشکی، دو نوع مرگ داریم؛ یکی مرگ قلبی است که ۹۹ درصد مرگ‌ها را تشکیل می‌دهد، دیگری مرگ مغزی که یک‌درصد از مرگ‌ها این‌طور اتفاق می‌افتد. در ایران سالانه ۵ تا ۸ هزار مرگ مغزی اتفاق می‌افتد که مهمترین علت آن ضربه به سر یا قلب است. اما در این ۵۰ درصد، باقی یا سن شان بالااست یا درگیر بیماری هستند. از این تعداد اما متأسفانه، تنها یک‌سوم‌شان اهدای عضو می‌شوند. در سال گذشته ما ما بیشترین آمار اهدای عضو داشتیم، حدود ۹۲۶ نفر به اهدای عضو رسیدند. این یعنی کمتر از یک‌سوم افرادی که می‌توانستیم اعضایشان را اهدا کنیم.

◀ **چند عضو هر یک نفر، قابلیت اهدا دارد؟**

یک تا هشت از ارگان، یعنی دو ریه، دو کلیه، قلب، کبد، روده و لوزالمعده. هر نفری که دچار مرگ مغزی می‌شود و شرایط اهدا دارد، می‌تواند یک تا هشت نفر را از مرگ حتمی نجات دهد. به همه اینها باید اهدای یک تا ۵۳ نسج مثل تاندون‌ها، قرنیه، استخوان‌ها و... را هم اضافه کرد. یعنی با اهدای این بخش هم یک تا ۵۳ نفر از معلولیت نجات پیدا می‌کنند. حالا شما سبب کنید که سال گذشته از سه هزار نفری که جان باختند، دوهزار نفرشان به اهدای عضو نرسیدند، یعنی این افراد ۶ هزار ارگان را با خودشان به‌زیر خاک بردند.

◀ **درست است و این در حالی است که براساس آمارهای اعلام‌شده، نزدیک به ۲۵ هزار نفر در فهرست انتظار دریافت عضوند.**

بله و این که هر سه ساعت، یک نفر از افراد جانش را از دست می‌دهد، یعنی سالانه سه هزار نفر، افرادی که با وجود داشتن شرایط اهدا، نباید فوت می‌کردند. گاهی یک نفر، بیماری لاعلاجی دارد که در بدنش گسترش پیدا کرده و ماهیج‌کاری نمی‌توانیم برایش انجام دهیم، اما یک‌نوجوان ۱۷ ساله به قلب نیاز دارد، از آن طرف یک نفر با قلب سالم خاکی شود.

◀ **به‌اشغال شما، چه اتفاقی با بدمی افتاد؟**

ببینید! دو دلیل عمده در دنیا وجود دارد که از ارگان‌ها به مرحله اهدا نمی‌رسند. دلیل اولش این است که ۵۰ درصد اهدای عضو در دنیا فرهنگ‌سازی است که هنوز اتفاق افتاده و در ایران خیلی خوب شده. آمار اهدای عضو در ایران، در سال ۸۴، ۵۸ درصد بود، الان به ۷۰ درصد رسیده است. هر چند که ۲۰ درصد آن آگاهانه و ۴۰ درصد، رضایت‌گیرانه است.

◀ **هر رضایت‌گیری حدودا چقدر طول می‌کشد؟**

در ایران ۶ تا ۹۰ ساعت. درحالی که در پارسلون، ۳ تا ۵ دقیقه طول می‌کشود. ۹۱ درصد رضایت‌گیری اهدای البته این که بخواهیم خانواده‌ها را قانع کنیم که ضربان قلب عزیزشان با اکسیژن مصنوعی می‌زند و فرزندشان، همسرشان، پدر یا مادرشان فوت کرده، واقعا کار سختی است، به‌ویژه برای مادر.

◀ **مشکل در پذیرش مرگ است؟**

مشکل در ناگهائی است، یعنی نمی‌دانند که ما دو نوع مرگ داریم، چون برایشان اطلاع‌رسانی نشده و کار فرهنگ‌دوست‌ترند و به‌دنیا می‌زنند اما فرد دیگر اعتقاد دارند، مشکل در ایران، بخش اول است. دلیلش هم اقدامات ضعیف در زمینه فرهنگ‌سازی است. مردم نمی‌دانند که چنین مرگی هم وجود دارد، یعنی قلب می‌زند اما فرد دیگر فوت کرده است، مادر در کشور دیگری، با بخش اول خیلی مشکلی نداریم، فرد می‌پذیرد که عزیزش فوت کرده اما برایش مهم نیست که ارگان‌ها به افراد دیگری اهدا شود و جان چندین نفر نجات پیدا کند.

◀ **فکرمی‌کنم این سخت‌ترین بخش است.**

بله، همین‌طور است. تصور را بکنید که یک جوان ۲۰ تا ۴۰ ساله از خانه بیرون رفته، ضربه به سرش وارد شده و فوت کرده. قبول این اتفاق که در یک ثانیه رخ داده، برای خانواده خیلی سخت است، مخصوصا برای مادر که هزار آرزو برای فرزندش دارد. به‌طور کلی، اهدای عضو در دنیا، یک تراژدی دو قسمتی است. قسمت اول این است که مادر بفهمد عزیزش فوت کرده، قسمت دوم این است که میان خاکسپاری ۸ ارگان یا نجات جان ۸ انسان، یک کار انتخاب‌کنند. قسمت سوم، این تراژدی در کشورهای مثل ایران، کار ساده‌ای است، چون افراد معتقدترند، انسان دوست‌ترند و به‌دنیا دیگری اعتقاد دارند. مشکل در ایران، بخش اول است. دلیلش هم اقدامات ضعیف در زمینه فرهنگ‌سازی است. مردم نمی‌دانند که چنین مرگی هم وجود دارد، یعنی قلب می‌زند اما فرد دیگر فوت کرده است، مادر در کشور دیگری، با بخش اول خیلی مشکلی نداریم، فرد می‌پذیرد که عزیزش فوت کرده اما برایش مهم نیست که ارگان‌ها به افراد دیگری اهدا شود و جان چندین نفر نجات پیدا کند.

بتوان از اعضایش استفاده کرد، ماکسیمم ۱۴ روز فرصت است. در ایران اما ماکسیمم، ۶ تا ۷ روز فرصت وجود دارد. دلیل آن هم نبود امکانات پیشرفته برای نگهداری از اعضاست. بنابراین در ایران زمان کمی برای این کار داریم، چون ساعت به ساعت، از ارگان‌ها از بین می‌رود. در ۱۲ تا ۱۶ ساعت اول، ریه از دست می‌رود، بعد قلب قابلیت اهدا را از دست می‌دهد، پس از آن کلیه و کبد و به‌تدریج سایر ارگان‌ها. این‌طور نیست که ما ۷۶ روز برای رضایت‌گیری از خانواده‌ها فرصت داشته باشیم، ما باید در همان ۲۴ ساعت اولی رضایت را بگیریم، یعنی مهم این است که فرد با فرهنگ اهدای عضو آشنا شده باشد. از آن طرف، کسی که برای رضایت‌گیری اقدام می‌کند، باید حرف‌های این رشته باشد. چون اگر نتواند به رضایت‌گیری برسد، خانواده را در یک

داغ‌دیدی مرم‌زمن قارمی هدهممكن است آنها در آینده آفسوس بخورند كه كسى نتوانسته آنها را برای اهدای عضو قانع کند، ممكن است دچار عذاب وجدان شونند، وقتی سایر خانواده‌هایی که این اقدام را کرده‌اند، ببینند

◀ **خانواده با اهدای عضو به رضایت از خودش می‌رسد؟**

بهترین کار برای خانواده‌ای که عزیزش دچار مرگ مغزی شده، این است که برای اهدای عضو، رضایت بدهد. بعدش رها می‌شود و بعد ۶، ۷ بچه دیگر خواهد داشت، به خودش مغرور می‌شود، احساس می‌کند کار درست کرده و جایگاه واقعی برای فرزندش قابل می‌شود. و بنابراین خیلی مهم است که خانواده به رضایت‌گیری خیلی مشتاق باشند اما باز اطرافیان سرزنش شوند.

مغرور می‌شود، احساس می‌کند کار درست کرده و جایگاه واقعی برای فرزندش قابل می‌شود. و بنابراین خیلی مهم است که خانواده به رضایت‌گیری خیلی مشتاق باشند اما باز اطرافیان سرزنش شوند.

بچه دیگر خواهد داشت، به خودش مغرور می‌شود، احساس می‌کند کار درست کرده و جایگاه واقعی برای فرزندش قابل می‌شود. و بنابراین خیلی مهم است که خانواده به رضایت‌گیری خیلی مشتاق باشند اما باز اطرافیان سرزنش شوند.

بچه دیگر خواهد داشت، به خودش مغرور می‌شود، احساس می‌کند کار درست کرده و جایگاه واقعی برای فرزندش قابل می‌شود. و بنابراین خیلی مهم است که خانواده به رضایت‌گیری خیلی می‌تواند سرنوشته‌ها ساز باشد.

خانواده‌ها چه زمانی برای اهدای عضو رضایت نمی‌دهند؟

یزدان شفی خانی - رضایت‌گیر شد- می‌گوید که گاهی خانواده‌ها اعلام می‌کنند که فرد فوت‌شده در زمانی که زنده بوده، از اهدای عضو خوشش نمی‌آمده و ارضی به این کار نیست. در این زمان ما هم نمی‌توانیم کار زیادی از پیش ببریم، برخی از خانواده‌ها پزشکان بی‌اعتماد هستند و ماجرای قاچاق عضو، اطلاع می‌کنند، گروهی هم هستند که به برخی خبرها مثل زنده‌شدن یک بیمار پس از ماه‌ها مرگ مغزی، استناد می‌کنند و امید دارند که فرد به هوش آید یا زنده شود. انتشار اخیرا نادرست در این زمینه خیلی تأثیر دارد، گاهی پیش می‌آید که یک برنامه در صداوسیما، تمام اقدامات فرهنگ‌سازی

خانواده داغدار

چگونه برای اهدای عضو آماده می‌شود؟

خانواده‌ای انکار می‌کند، یکی دچار خشم می‌شود، یکی تصمیم را به گردن پزشکان می‌اندازد، گاهی میان خود اعضای خانواده اختلاف ایجاد می‌شود که مثلا تو نباید برایش موتور می‌خریدی و...

◀ **اعلام درخواست برای اهدای عضو:** درخواست برای اهدای عضو، پس از پذیرش خبر بد اتفاق می‌افتد. ممکن است این پروسه چند روز طول بکشد. در خیلی از موارد، خانواده‌ها از قضاوت‌شدن از سوی قاضی، می‌ترسند. می‌گویند به مامی گویند رفتیم اعضای بدنش را فروخته‌ایم و برگشته‌ایم. مشکل معمولاً در قسمت اول است، پس از پذیرش، می‌توان آنها را راضی کرد.

◀ **تلاش برای گرفتن رضایت از سایر اعضای خانواده:** گاهی پیش می‌آید که خانواده‌های هستند اما مثلا مادر که در خانه است و از خانه بیرون نمی‌آید، در جریان نیست. در این مرحله رضایت‌گیر به‌خانه فروداغ‌دیده می‌رود و سعی در قانع کردن افراد می‌کند. «یزدان شفی خانی» می‌گوید که گاهی خانواده‌ها مسائلی را اعلام می‌کنند که ما به این نتیجه می‌رسیم که مثلا در روستا یا شهرشان، بنزهایی با همین موضوع نصب کنیم، مثلا در یک روستای که در این مرحله جلسه‌ای در بیمارستان یا خانواده برگزار و تلاش می‌شود تا خبر بد اعلام شود. در این مرحله چند اتفاق می‌افتد، یک

◀ **این افراد باید چه دوره‌هایی را بگذرانند؟**
سه دوره، مقدماتی، متوسط و عالی است. دوره مقدماتی ۱۲ ساعت طول می‌کشد، متوسط، ۳۰ ساعت و عالی ۹۰ ساعت. در این دوره‌ها به آنها نحوه مواجهه با موضوع و رضایت‌گیری آموزش داده می‌شود.

◀ **انجمن اهدای عضو ایران چه نقشی در این ماجرا دارد و چه زمانی به ماجرای اهدای عضو ورود پیدا می‌کند؟**

در همه جای دنیا، فرهنگ‌سازی به عهده سازمان مردم‌نهاد سپرده شده است. در ایران هم این تیم در انجمن اهدای عضو ایران که ۱۵ سال سابقه فعالیت در این زمینه دارد، تشکیل شده و افرادی مثل دکتر نوبخت، رئیس کمیسیون بهداشت مجلس، دکتر فاضل، رئیس سازمان نظام پزشکی و هنرمندانی مثل فریا قاسمی، پرویز پرستویی، مجیدمجیدی و... در تشکیل آن نقش داشتند. فرهنگ‌سازی، آموزش و پژوهش از سوی وزارت بهداشت در قالب یک تفاهنامه رسمی به این انجمن سپرده شد. یعنی در حال حاضر، تنها مرکز معتبر و رسمی برای فرهنگ‌سازی و آموزش تیم‌ها و جامعه و ثبت اطلاعات، انجمن اهدای عضو ایران است. در این انجمن، کمیته آموزشی به اسم آبروس وجود دارد که به همه رضایت‌گیران سراسر کشور آموزش می‌دهد. ما در انجمن با هزار خانواده‌ای که اهداکننده عضو بودند، ارتباط داریم و در تلاش هستیم برای آنها روند الکترونیک تشکیل دهیم.

◀ **به نظر شما خود ایرانیان چقدر تمایل به اهدای عضو دارند؟ در آماری اعلام شده بود که ۴۶ درصد آمریکایی‌ها تمایل به اهدای عضو دارند، اما این عدد در ایران ۱۰ درصد بود.**
خب، لازم است توضیحی بدهم، ۱۰ درصد ایرانیان کارت اهدای عضو دارند، علش این نیست که آنها انسان دوست نیستند، علشش می‌تواند این باشد که دسترسی برای گرفتن کارت اهدای عضو، شاید کمی سخت باشد. به همین دلیل مادر تلاش هستیم تا با ایلیکسیشنی برای تلفن همراه این دسترسی را آسان کنیم، اگر دسترسی آسان باشد، بالای ۸۰ درصد ایرانیان، کارت اهدای عضو می‌گیرند البته این کارت مجوز اهدای عضو نیست، نماد فرهنگ‌سازی دارد، حتی یک نفر که مبتلا به سرطان است و تمام بدنش بیمار است هم، با گرفتن کارت اهدای عضو تصمیم‌اش را نشان می‌دهد.

◀ **خودتان هم در بحث رضایت‌گیری ورود پیدا کرده‌اید؟**
من ۱۱ سال رضایت‌گیری کردم و بیشتر فعالیتیم در بیمارستان مسیح دانشوری بود. در این ۱۱ سال، در رضایت‌گیری ۱۵۰۰ خانواده نقش داشتم. یک زمانی خودم رضایت‌گیر بودم و شرایط برای خانواده‌ها خیلی سخت بود. صبح تا شب و شب تا صبح، با تلفن صحبت می‌کردم، به‌طوری که همسرم اتاق کارم را آگوستیک کرده بود تا صدای من بیرون نرود. الان وضع بهتر شده است، چون دیگر رضایت‌گیرها را آموزش می‌دهم و مسئول آنها هستم.

◀ **یزدان شفی خانی، «هماهنگ‌کننده» ارشد تیم رضایت‌گیری برای اهدای عضو از سال‌ها تجربه‌اش در مواجهه با خانواده‌ها می‌گوید:**
هر خانواده، یک داستان
علوم پزشکی تهران، سه مرکز تروما دارد. موارد مرگ مغزی به شرایط اقتصادی هم بستگی دارد، زمانی که اتفاقی می‌افتد، فشنال افراد بالا می‌رود و ممکن است منجر به سکنه و مرگ مغزی آنها شود. اما به‌طور کلی، روزانه یک تا دو مورد از مرگ مغزی در این دو دانشگاه گزارش می‌شود و ماهانه ۲۰ تا ۲۵ اهدایی داریم که ۵ تا ۷ مورد آن در البرز اتفاق می‌افتد و ۱۰ تا ۲۰ مورد آن در دانشگاه علوم پزشکی ایران، مواردی هم هستند که اعلام می‌شوند، اما گزینه اهدای عضو نیستند.

◀ **تیم‌هایی که برای رضایت‌گیری فعالیت می‌کنند، چند نفر هستند؟**
«ما در کرج ۱۵ بیمارستان و ۵ مرکز فعال داریم. این تیم، ۵ نفره است که گاهی افراد خود بیمارستان هستند و گاهی بیرون از بیمارستان. بعضی وقت‌ها تیم‌های مان ۵ نفره هم می‌شود.»

◀ **سخت‌ترین مورد رضایت‌گیری چه بوده؟**
«مادری بود که بعد از زایمان دچار تسنج و بعد از آن مرگ مغزی شد. صحنه درناک این بود که مادر همسرش، نوزاد را بالای سرش می‌آوردند تا اگر به اهدای رضایت‌گیری خیلی سخت بود، مادر نجات این اتفاق افتاد. یک مورد دیگر هم بود که مردی فوت کرده بود و خانواده اصلا رضایت نمی‌دادند. یک شب همسر آن مرد در خواب دید که همسرش به او می‌گوید شیر را داخل یخچال بگذار، اگر نگذارد می‌کند، همین را تعیین کننده‌ای دارد، البته خانواده با خانواده متفاوت است و هر خانواده داستان خودش را دارد. مثلا خود من وقتی برای یک پورنده آماده می‌شوم، حتما قلبش جست‌وجومی‌کنم که آن خانواده کجا زندگی می‌کند، می‌گردند و اعلام وضع می‌کنند، ما اما این بیماران را به‌طور مرتب گرفته و چندبار در روز تماس می‌شود.»

◀ **بهترین حالت یک خانواده**
«بر بحث رضایت‌گیری، موضوع قومیت خیلی مهم است، مثلا اگر در خانواده‌های آذری و شمالی رضایت مادر گرفته نشود، رضایت‌گیر هیچ کاری نکرده است، در قومیت‌های جنوبی اما پدر نقش تعیین کننده‌ای دارد، البته خانواده با خانواده متفاوت است و هر خانواده داستان خودش را دارد. مثلا خود من وقتی برای یک پورنده آماده می‌شوم، حتما قلبش جست‌وجومی‌کنم که آن خانواده کجا زندگی می‌کند، می‌گردند و اعلام وضع می‌کنند، ما اما این بیماران را به‌طور مرتب گرفته و چندبار در روز تماس می‌شود.»

◀ **برای مرگ مغزی چه کسی باید رضایت بدهد؟**
«تمام آن افرادی که از ارث می‌برند، همه‌شان باید رضایت بدهند. مثلا ما یک موردی در بیمارستان عرفان داشتیم که یک مرد، ۵ زن داشت ما باید از همه آنها رضایت می‌گرفتم، به همین دلیل هماهنگ کرده بودیم. تنها یکی با همسر و فرزندانش صحبت کنیم، حتی موقع خدا حافظی با آن فرد هم یک ساعت به یک ساعت به آنها وقت داده بودیم تا آنها با هم برخوردی نکنند. برای این پورنده من ۴۰ امضا گرفتم.»

◀ **حس بعد از رضایت‌گیری برای اهدای عضو چگونه است؟**
«همه فکر می‌کنند زمانی که رضایت گرفته می‌شود، حس خوبی ایجاد می‌شود، من اما زمانی حس خوبی پیدا می‌کنم که رضایت‌دهنده عضو، حال خوبی داشته باشد و جراحی با موفقیت انجام شده باشد.»